

падатимуть під різні правила проведення досудового розслідування.

Виходячи з наведеного, Науково-експертне управління вважає, що такі законодавчі нововведення призведуть до правової невизначеності щодо змісту та правових наслідків застосування низки кримінально-правових норм Особливої частини КК, до їх неоднозначного розуміння й тлумачення й збільшать можливості для корупційної поведінки;

2) деякі положення законопроекту суперечать загально визнаним положенням національної кримінально-правової доктрини. Перш за все, це стосується такого специфічного правового наслідку, як судимість. Саме за цією ознакою кримінальна відповідальність відрізняється від інших видів юридичної відповідальності (адміністративної, дисциплінарної тощо). Проте частиною 2 ст. 88 КК (у редакції законопроекту) передбачено, що набрання законної сили обвинувальним вироком щодо кримінального проступку не тягне за собою судимості [4].

Звідси можна дійти висновків про необхідність фундаментального вивчення даного питання з метою отримати відповідь щодо прийняття правильного, корисного для практики нововведення у КПК України поняття проступків, що, усвою чергу, чітко визначить питання кваліфікації, порядок відкриття кримінальних проваджень та вплине на ефективність захисту прав людини.

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України № 1001-05 від 28.12.1960 в редакції від 18.01.2012 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України. Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI (Редакція станом на 08.10.2016).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. – Т.1/ О. М. Бандурка, Є. М. Блажевський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х.: Право, 2012. 768 с.

4. Висновки Головного науково-експертного управління ВР України від 21.02.2014 на проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків" від 17.10.2013 № 3438, автор законодавчої ініціативи: народний депутат України В. Малишев.

Солдатенко Олена Анатоліївна

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СЛІДЧОЇ ГРУПИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Успішне розслідування кримінальних правопорушень неможливе без постійного удосконалення його організаційних форм. Згідно з ч. 2 ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноосо-

бово або слідчою групою.

Доцільно наголосити, що у КПК України не міститься норми, відповідно до якої визначалися б підстави і порядок створення слідчої групи. У той же час системно проаналізувавши норми КПК України, ми можемо дійти висновку, що рішення про провадження досудового розслідування слідчою групою чи про зміни в її складі приймає керівник органу досудового розслідування, якщо до складу цієї групи входять слідчі одного відомства (це впливає зі змісту ч. 1 ст. 214 КПК України), або прокурор, якщо групу буде сформовано зі слідчих прокуратури чи слідчих різних відомств (це впливає зі змісту ч. 2 ст. 38 КПК України), про що виноситься окрема постанова (ч. 3 ст. 110 КПК України). Зазначене свідчить про необхідність на законодавчому рівні удосконалити правову регламентацію створення слідчих груп.

У той же час частково питання щодо порядку створення та організації діяльності слідчих груп регулюється наказом МВС України від 20.10.2014 року № 1107 «Про затвердження Інструкції про порядок створення та організації діяльності слідчих груп та слідчо-оперативних груп» (далі – Інструкція).

Що стосується створення слідчої групи, внесення змін до її складу, припинення її діяльності та розформування цієї групи, яке можливе тільки за наявності законних підстав і з відповідним процесуальним оформленням, то відповідно до п. 2.1. Інструкції, слідча група утворюється постановою керівника органу досудового розслідування, про що протягом доби повідомляється прокурор, який здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні. Підтвердження того, що будь-яке рішення, в тому числі і рішення про створення слідчої групи, приймається керівником органу досудового розслідування або прокурором у формі постанови, знаходить своє підтвердження й у статті 110 КПК України.

У той же час чинним КПК України запроваджено низку нових інститутів кримінального провадження та внесено численні зміни до окремих інститутів, зокрема, значні зміни стосуються початкового етапу здійснення кримінального провадження, а саме: введення нового інституту «Єдиний реєстр досудових розслідувань» (далі – ЄРДР). Метою даного реєстру є *облік структурними підрозділами заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події*. Крім того варто зауважити, що законодавча ініціатива мала під собою благі наміри, оскільки було «обійдено» таку стадію як *етап порушення кримінальної справи/провадження*. Іншими словами, мова йде про те, що в ЄРДР мають бути внесені усі подані заяви та повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, і саме з моменту внесення відповідних відомостей до реєстру розпочинається досудове провадження.

Порядок ведення ЄРДР детально врегульований Положенням «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», що затверджено наказом Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. №139 (далі – Положення про ЄРДР).

У той же час, відповідно до Положення про ЄРДР, редагування (зміна) зафіксованих у ЄРДР відомостей проводиться шляхом внесення Реєстратором оновлених даних до відповідного пункту електронного контуру картки.

Редагування може проводитися Реєстраторами у разі необхідності вне-

сення змін до форм «Правопорушення» та «Правопорушник» у провадженнях із статусом «у провадженні», «зупинено», «до суду», «закрито» та «повернуто судом». Виняток становить набір функцій руху кримінального провадження, використання яких доступне для проваджень/правопорушень з іншим статусом, що, в свою чергу, не передбачає внесення (редагування) до ЄРДР інформації про створення слідчих груп. КПК України також не передбачає внесення (редагування) інформації до ЄРДР у разі створення слідчої групи на підставі постанови керівника органу досудового розслідування.

Тобто системно проаналізувавши норми КПК України, Інструкцію, Положення про ЄРДР, ми можемо дійти висновку, що у вказаних нормативно-правових актах не передбачено внесення (редагування) до ЄРДР інформації про створення слідчих груп.

Щодо можливості визнання отриманих доказів недопустимими, оскільки вони отримані під час проведення процесуальних дій слідчими, які по ЄРДР не входять до складу слідчої групи, хоча постановою начальника органу досудового розслідування включені до складу слідчої групи, слід зазначити таке.

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України, державні органи та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У свою чергу, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК України, а недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення (ст. 86 КПК України).

Допустимість доказів є однією із визначальних передумов забезпечення права на справедливий судовий розгляд, встановленого ст. 6 Конвенції про захист прав та основоположних свобод. Поряд з цим у рішенні Європейського суду з прав людини «Волохи проти України» (справа № 23543/02, рішення від 2 листопада 2006 року) Суд вдався до тлумачення категорії «згідно із законом» та дійшов висновку про те, що його основу становить наявність підстав відповідної дії у національному законодавстві. Натомість, у ході оцінки допустимості доказів, суд повинен брати до уваги значення доказу в стратегії обвинувачення, де важливість доказу є пропорційною його недопустимості за наявності відповідних підстав.

А оскільки, відповідно до ст.ст. 38, 39, 110 КПК України та п. 2.1 Інструкції, слідча група утворюється за постановою керівника органу досудового розслідування, і це питання вирішується (приймається) самостійно керівником органу досудового розслідування на підставі його внутрішнього переконання, то вирішення питання про визнання доказів недопустимими, які зібрані слідчою групою під час досудового розслідування, яка діяла в межах, передбачених КПК України, буде вирішуватися судом в кожному конкретному провадженні з урахуванням усіх обставин кримінального провадження. Крім того, створення за постановою керівника органу досудового розслідування слідчої групи не є наслідком визнання отриманих нею доказів недопустимими відповідно до ст. 87 КПК України.

Таким чином, на нашу думку, постанову керівника органу досудового розслідування про створення слідчої групи потрібно (доцільно) оголошувати

учасникам кримінального провадження з роз'ясненням їм права заявляти відвід будь-кому із членів групи. У постанові мають бути зазначені усі слідчі – члени слідчої групи, а також її керівник. Оголошення складу слідчої групи і заяви, які надійшли у зв'язку з цим, необхідно оформляти протокольоно, що у подальшому виключить можливість визнання стороною захисту отриманих доказів неприпустимими.

Щербакова Ганна Володимирівна
головний науковий співробітник
відділу науково-методичного забезпечення
участі прокурорів у кримінальному провадженні
НДІ Національної академії прокуратури України,
кандидат юридичних наук, доцент

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ З ВИКОРИСТАННЯМ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Сьогодні кіберзлочини, пов'язані з незаконними діями з платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, є такими, що набули значного поширення та становлять суттєву небезпеку для суспільства і держави в цілому.

Основним об'єктом, на який спрямовані вказані злочини, є економічна безпека держави, тому що платіжні інструменти забезпечують безпосередній (у т.ч. он-лайн) доступ до банківських рахунків, а недовіра громадян до надійності фінансової системи та національної грошової одиниці в результаті кіберзлочинів є дуже небезпечним фактором для української економіки.

Окремим аспектам проблематики розслідування злочинів у банківській сфері приділяли увагу в своїх працях такі науковці, як: С.М. Гусаров, І.І. Попович, В.Д. Поливанюк, В.В. Черней, С.С. Чернявський, О.О. Юхно, Г.А. Матусовський, О.П. Буцан, В.П. Головіна, В.Ю. Шепітько та багато інших. Науковий доробок зазначених українських вчених став підґрунтям для поглибленого вивчення питань особливостей досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених з використанням платіжних інструментів.

Зважаючи на те, що злочинці, які вчинюють вказані кримінальні правопорушення, постійно вдосконалюють способи їх вчинення, потребує систематичного оновлення й система заходів щодо протидії таким зазіханням. У цьому контексті важливого значення має наукова розробка цієї проблематики.

Суттєва плінність кадрів працівників правоохоронних органів є однією з причин недостатньої поінформованості слідчих, а інколи й прокурорів щодо основних способів здійснення найбільш розповсюджених видів кримінальних правопорушень, що вчинюються з використанням платіжних інструментів. Йдеться про скімінг, фішинг, вішинг, соціальну інженерію, несанкціоноване заволодіння конфіденційною інформацією з платіжних інструментів тощо.